

Vědecký výbor pro potraviny

Klasifikace: Draft *Pro vnitřní potřebu VVP*
Oponovaný draft *Pro vnitřní potřebu VVP*
Finální dokument *Pro oficiální použití*
Deklasifikovaný dokument *Pro veřejné použití*

Název dokumentu:

**STANOVISKO VĚDECKÉHO VÝBORU PRO POTRAVINY VE VĚCI:
„výživových doporučených dávek“¹**

Poznámka:

Stanovisko Výboru připravil: J.Ruprich

Stanovisko Výboru redigoval:

Z.Brázdová, J.Drápal, K.Ettlerová, P.Hlúbik, L.Komárek, M.Kunešová, D.Müllerová, I.Řehůrková,
Z.Vašíčková

Státní zdravotní ústav, Palackého 3a, 612 42 Brno
tel/fax +420541211764, URL: <http://www.chpr.szu.cz/vedvybor/vvp.htm>

¹ tzn. nutričních standardů (referenčních dávek, hodnot)

Preambule

Stanovisko Výboru bylo připraveno v souladu s formální procedurou plynoucí z „Procedurálního manuálu Vědeckého výboru pro potraviny“. Stanovisko je konsensuální dokument, pokud není uvedeno jinak (zahrnutí minoritního názoru nebo variantního názoru). Toto stanovisko je veřejně přístupný dokument, pokud není na titulní straně dokumentu uvedeno jinak. Připomínky a názory k tomuto dokumentu je možné zasílat na sekretariát Výboru.

Seznam členů Vědeckého výboru pro potraviny v abecedním pořadí:

J. Drápal, K. Ettlrová, J. Hajšlová, P. Hlúbik, M. Jechová, M. Kozáková, F. Malíř, V. Ostrý, J. Ruprich, J. Sosnovcová, V. Špelina, D. Winklerová.

Seznam osob / institucí, které se podílely na přípravě podkladů:

J.Ruprich, I.Řehůřková, D.Müllerová, P.Hlúbik, Z.Vašíčková, D.Resová, M.Dofková

Právní odpovědnost

Podle článku 1, odstavec 2, Statutu, Výbor nemá právní subjektivitu. Jeho závěry a usnesení mají charakter doporučení a signálních informací pro členy a sekretariát KS. Výbor sám proto nenese právní odpovědnost za jakékoli škody způsobené jako důsledek použití jeho závěrů a usnesení.

© Vědecký výbor pro potraviny (reprezentovaný majoritou členů)

Všechna práva rezervována. Tento dokument Vědeckého výboru pro potraviny může být jako celek nebo jeho část reprodukován nebo překládán, pro nekomerční nebo komerční použití, pouze se souhlasem Vědeckého výboru pro potraviny (Státní zdravotní ústav, Palackého 3a, 612 42 Brno, tel/fax +420541211764, email: sekretariat@chpr.szu.cz). Další využití dokumentu není omezeno. Při citaci dokumentu by měl být vždy uveden kód publikace ze záhlaví tiskové strany. Za autory dokumentu se považují všichni členové Výboru bez určení prvního autora. Proto by měli být citováni všichni členové Výboru.

Za autory dokumentu jsou považováni také všechny osoby mimo VVP, které se podílely na přípravě podkladů.

Klíčová slova:

bílkoviny, dávka, doporučení, energie, makroelementy, mikroelementy, nutriční, potraviny, standardy, tuky, vitaminy, výživa, živiny,

Seznam použitých zkratk:

AR	Average requirement, průměrná potřeba
DACH	Referenční hodnoty pro přívod živin pro SRN, Rakousko a Švýcarsko
EK	Evropská komise
EU	European Union, Evropská unie
EFSA	European Food Safety Authority, Evropský úřad pro bezpečnost potravin
JECFA	Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives, Společný výbor expertů FAO/WHO pro potravinářská aditiva
FAO	Food and Agriculture Organization, Organizace pro potraviny a zemědělství při WHO
FBDG	Food based dietary guidelines, výživová doporučení na bázi potravin
HH ČR	Hlavní hygienik České republiky
ILSI	International Life Sciences Institute, Mezinárodní vědecká organizace pro vědy o životě
KS BP	Koordinační skupina pro bezpečnost potravin
LF UK	Lékařská fakulta Univerzity Karlovy
LF MU	Lékařská fakulta Masarykovy univerzity
LTI	Lowest threshold intake, nejnižší prahový přívod
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
MZe ČR	Ministerstvo zemědělství České republiky
PRI	Population reference intake, populační referenční přívod
PS	Pracovní skupina
RDA	Recommended dietary allowance, doporučená výživová dávka
SCF	Scientific Committee on Food, Vědecký výbor pro potraviny
SZÚ	Státní zdravotní ústav
UV	Ultraviolet, ultrafialový
VDD	Výživové doporučené dávky (rozumí se ekvivalent RDA/PRI)
VVP	Vědecký výbor pro potraviny
WHO	World Health Organization, Světová zdravotní organizace

1. Vymezení úkolu

1.

Požadavek na zpracování stanoviska

Zadání požadavku na zpracování stanoviska

Koordinační skupina pro bezpečnost potravin (KS BP), prostřednictvím Hlavního hygienika ČR (dopis z 30. 1. 2004), požádala Vědecký výbor pro potraviny (VVP) o poskytnutí vědeckého vyhodnocení a eventuálního upravení nového předloženého návrhu „Výživových doporučených dávek v ČR“.

2.

Podkladové materiály poskytnuté MZ ČR

Jako podkladové materiály byly MZ předloženy: „Návrh doporučených výživových dávek“ s komentářem MUDr. B. Turka, CSc., „Otevřený dopis Hlavnímu hygienikovi ČR“ Mgr. Z. Vašíčkové a Mgr. M. Slavíkové, „Připomínky k návrhu a poznámky k potřebě živin dětí ve věku 9 měsíců až 2 roky“ MUDr. E. Kudlové, CSc., připomínky k VDD MUDr. J. Buzkové a MUDr. M. Čemusové, „Teoretická východiska a vývoj českých výživových doporučení“ Prof. MUDr. Z. Brázdové, DrSc., „Výživová doporučení CINDI“ SZÚ a dopisy České společnosti pro výživu a vegetariánství a MŠMT, které apelují na vyhlášení aktuálních VDD.

2. Přehled o řešení problému

3.

Postup VVP ve věci stanoviska k VDD

Požadavek na stanovisko byl projednán na 5. plenárním zasedání VVP (viz zápis ADMIN/2004/1/final/zapis5/VDD, v únoru 2004. Na zasedání byl přizván rovněž Dr. Turek, který se aktivně podílel na vypracování nového návrhu VDD pro ČR. Zasedání bylo rozšířeno i o účast externího odborníka pro otázky výživy (Dr. Müllerová) a jednoho ze signatářů tzv. „otevřeného dopisu HH ČR“ (Mgr. Vašíčková).

4.

Na počátku práce VVP vyslechl informace Dr. Turka k „Návrhu doporučených výživových dávek“ a Mgr. Z. Vašíčkové k „Otevřenému dopisu Hlavnímu hygienikovi ČR“. Před dalším jednáním byla otevřena otázka používaného názvosloví, které je různými odborníky chápáno rozdílně a vede tak často k vzájemnému nepochopení. Bylo rozhodnuto definovat si pro další práci VVP ve věci „VDD“ pojmy v souladu s mezinárodní terminologií. Předsedou VVP byla připomenuta teorie tvorby výživových doporučení, která dnes rozlišuje tři stupně doporučení, podle jejich obsahu. Za základ použitého názvosloví bylo vzato členění definované v monografii „Present Knowledge in Nutrition“ (ILSI, 1996 a 2001) [1,2]. Podle této prestižní publikace je nutné rozlišovat mezi tzv. nutričními standardy (*také referenční dávky nebo hodnoty*) (1), obecnými výživovými doporučeními (2) a doporučeními založenými na skupinách potravin (*také FBDG*) (3).

5.

Předložené materiály MZ ČR ve „věci VDD“ obsahovaly podklady převážně pro první stupeň doporučení (nutriční standardy)(1), které obvykle nejsou určeny pro širší veřejnost, ale pro užší skupinu odborníků.

6.

VVP se rozhodl zabývat pouze nutričními standardy (1) a obecnými výživovými doporučeními (2), nikoli doporučeními založenými na skupinách potravin (3). Vzhledem k charakteru řešeného problému se VVP dále rozhodl široce problematiku konzultovat s dalšími odborníky v ČR. Pro tento účel bylo nejprve provedeno srovnání materiálů dodaných MZ ČR s doporučeními EU (1993) [3], které jsou považovány za „neutrální“, nadnárodní doporučení.

7.

Výsledkem jednání VVP ve věci VDD bylo rozhodnutí:

1. ustavit pracovní skupinu (dále PS), která by pro plenární zasedání VVP kvalifikovaně připravovala podklady k diskusi a rozhodnutí.
2. zabývat se pouze tzv. nutričními standardy (odrážející „fyziologické požadavky²“), nikoli jejich transformací na výživová doporučení vyššího charakteru (např. FBDG³).
3. diskutovat zaslané VDD po jednotlivých živinách (skupinách živin) a jako základ pro analýzu použít stále platné nutriční standardy vyhlášené pro EU (1993) [3].
4. klást důraz především na transparentní zdůvodnění hodnot tak, aby bylo možné v případě potřeby provádět nezávislé a kvalifikované korekce hodnot nutričních standardů.
5. diskutovat otázku způsobu práce na posouzení VDD s HH ČR a především znovu uvážit způsoby „vyhlášení tzv. VDD“ pro ČR.

8.

Předseda VVP projednal otázku VDD s HH ČR dne 17.2.2004. Při tomto setkání byly s HH diskutovány varianty postupu „vyhlášení VDD“ (např. SZÚ, Společnost pro výživu, HH ČR). HH ČR vyjádřil přání schválit VDD, tzn. nutriční standardy (referenční dávky, hodnoty) z pozice své funkce. K navrženému pracovnímu postupu VVP (srovnávací analýza VDD s dalšími doporučeními, jmenovitě s doporučením EU), nevyjádřil námitky.

9.

V březnu 2004 byla svolána první schůzka PS pro VDD (viz zápis ADMIN/2004/1/final/zapis1/VDD/PS). K práci ve skupině byly, vedle členů a tajemníka VVP (doc.Hlúbik, doc. Ruprich, Dr. Řehůrková) přizvány Dr. Müllerová (LF UK Plzeň), Mgr. Vašíčková (LF MU Brno), Mgr. Resová a Mgr. Dofková (CHPŘ SZÚ). PS posoudila možnosti a posloupnost práce na analýze předložených VDD. Bylo rozhodnuto rozčlenit živiny do 5 skupin a pověřit jednotlivé osoby analýzou formátu dat, kontrolou principů stanovení standardu, zjištěním rozdílů s doporučenými nutričními standardy EU. Všichni byli rovněž požádáni o navržení řešení

² Fyziologické požadavky individuů představují takové množství energie nebo živin, které je potřebné k zajištění fyziologických a metabolických funkcí a k udržení adekvátních zásob těchto živin v těle. Přesnější definice se liší podle zdroje. Poměrně nová a stručná definice pochází z European Society for Paediatric Gastroenterology, Hematology and Nutrition: „The ideal definition of a physiological requirement is the amount and chemical form of a nutrient that is needed systematically to maintain normal health and development without disturbance of the metabolism of any nutrient. The corresponding dietary requirement would be the intake sufficient to meet the physiological requirement“ (BJN, 92, suppl 2, 2004, p.S84 [15])

³ FBDG = food based dietary guidelines (výživová doporučení na bázi potravin)

v případě rozdílů. Takto zpracované materiály pak měly být poskytnuty širší skupině expertů v oblasti výživy v ČR k vyjádření jejich názoru na ucelené řešení.

10.

V červnu 2004 se sešla PS, aby předložila výsledky své práce (viz zápis ADMIN/2004/1/final/zapis2/VDD/PS). Po technické úpravě byl výsledek práce členů PS uložen na CD-ROM a na počátku července byl rozeslán na adresy 34 odborníků a odborných institucí (viz adresář v příloze) v ČR k vyjádření. Protože předcházející doporučení členů PS konstatovalo principiální problém návrhu VDD pro ČR a sice nedostatečný a netransparentní popis postupu stanovení hodnot VDD, byli případní autoři návrhu vyzváni k dopracování materiálu tak, aby formálně odpovídal běžným požadavkům na zdůvodnění tzv. nutričních standardů (jako vzor struktury textu bylo přiloženo doporučení EU [3]). Současně se PS rozhodla prostřednictvím VVP požádat tři nezávislé odborníky v ČR o písemné posouzení materiálů (prof. Brázdová (LF MU Brno), doc. Komárek (SZÚ Praha), Dr. Kunešová (EÚ Praha)) a prezentaci jejich názoru na plenárním zasedání VVP.

11.

Plenární zasedání VVP na počátku září 2004 zhodnotilo došlé odpovědi odborníků, vyslechlo názor oponentů a diskutovalo možné řešení v daném čase a za existující situace. Rozprava VVP se týkala jednotné filozofie přístupu k stanovení nutričních standardů („referenčních dávek, hodnot“) i jednotlivých detailů. Bylo konstatováno, že práce na „VDD ČR“ (materiál dodaný MZ ČR) je cenná, nevýhodou je nedostupnost postupu stanovení jednotlivých hodnot, který by se dal s odstupem času reprodukovat nebo pochopit případné odlišnosti od jiných doporučení v Evropě. Bylo konstatováno, že „VDD EU“ mají výhodu v detailním zdůvodnění a popisu určení hodnoty. „VDD ČR“ a „VDD EU“ jsou hodnotově v řadě případů v podstatě shodné, liší se různým formátem dat. „VDD DACH“ (doporučení SRN, Rakouska a Švýcarska) [4], která byla rovněž navrhována jako možné řešení pro ČR mají rovněž v některých případech odchylky. Podle některých odborníků v ČR může být rozdíl způsoben také v zakomponování určité „protektivní složky“, což nemusí korespondovat se základním požadavkem, který si PS VVP stanovila – do hodnoty nutričního standardu nezahrnovat primárně další navýšení z titulu různorodých preventivních důvodů. Pro rozhodování byla dále preferována logika použití jednoho výchozího materiálu (např. EU nebo DACH) bez zavádění informací z dalších materiálů (např. WHO). Výsledkem uvedeného zasedání (viz zápis ADMIN/2004/1/final/zapis7/VDD) bylo pak doporučení PS pro VVP. Doporučení bylo schváleno rozšířeným plénem VVP (o členy PS a oponenty) ve znění:

12.

1. bude připraveno stanovisko VVP, které navrhuje, aby ČR přijala hodnoty nutričních standardů EU (1993) – představují nutriční standardy (referenční dávky, hodnoty) pro zabezpečení fyziologických požadavků zdravého člověka; z názoru odborníků v ČR vyplynul největší konsenzus pro tyto hodnoty; stanovisko by mělo být doplněno (současně či následně) metodickým návodem (vysvětlení filozofie, použití, návod pro aplikace, apod.), který nutně nemusí připravovat VVP
2. z uvedeného metodického návodu bude žádoucí připravit stručnou publikaci, dostupnou širší odborné veřejnosti, obsahující nejdůležitější informace
3. bude kontaktováno MŠMT ČR s cílem vysvětlit a konzultovat danou problematiku při aplikaci v oblasti školního stravování (splněno v září 2004 – Mgr. Jeřábková)

3. Diskuse k problému

Názvosloví výživových doporučení

13.

Většina zemí se snaží připravit si nezávisle svá výživová doporučení. Odborníci odvozují hodnoty na základě znalosti fyziologických a biochemických údajů. V mnoha případech jsou však dostupné údaje nedostatečné a odborníci dělají svá rozhodnutí na základě předpokladů.

Pro většinu živin jsou doporučení v různých státech poměrně podobná, alespoň v rámci Evropy (SCF, 1993 [3]). V některých případech jsou však hodnoty odlišné, což není překvapující, vzhledem různému úhlu pohledu na řešení zadání. To může v praxi způsobovat řadu problémů. V případě ČR (viz podklady z MZ ČR) byly zjištěny podobné odchylky oproti návrhům z některých zemí Evropy. Rozdíly však nemusí představovat zásadní problém v praxi, při splnění určitých podmínek. Podstatné je stanovit základní přístup k řešení a ten transparentně popsat tak, aby byl uživatel schopen odvodit v případě potřeby jiné, příslušné situaci odpovídající doporučení. Dobrým příkladem nutnosti použití transparentního popisu stanovení hodnot v doporučeních může být vitamin C, kde se hodnoty doporučení v jednotlivých zemích liší i několikanásobně (příklad viz Garrow-James, 1993 [5] nebo BJN, 2004 [15]).

14.

Pokud hovoříme o výživových doporučeních, pak je velmi vhodné používat jednotné názvosloví, které by jasně odlišovalo různé typy doporučení. Pro účely tohoto materiálu bylo rozhodnuto použít moderní názvosloví, které využívá např. WHO, a které je definováno v nejnovějším manuálu ILSI („Present knowledge in nutrition“, 8th edition, 2001 [2]). Názvosloví rozlišuje mezi třemi pojmy, tzv. nutričními standardy (1, nutritional standards), obecnými výživovými doporučeními (2, dietary recommendations) a doporučeními založenými na skupinách potravin (3, food-based dietary guidelines). V praxi je potřeba používat všechny tři stupně doporučení současně.

15.

Nutriční standard (1) je definován jako množství živiny na den, které na základě soudobých znalostí kryje fyziologickou potřebu „téměř všech“ zdravých osob. Tyto standardy jsou určeny k použití pro odborníky, jako „referenční dávky, hodnoty“. Nutriční standardy jsou shodné s pojmem zavedeným v USA jako „RDA“ (recommended dietary allowances) nebo v EU jako „PRI“ (population reference intake) (SCI, 1993).

16.

Hodnota RDA/PRI je obvykle stanovena jako výživová potřeba skupiny osob, u které předpokládáme normální rozložení hodnot potřeby. Průměrná hodnota potřeby živiny ve skupině (average requirement - AR) + 2 směrodatné odchylky průměru pak tvoří hodnotu RDA/PRI. Tato hodnota tedy pokrývá nejméně 97,5% skupiny (population).

17.

Hodnota RDA/PRI je často v praxi špatně chápána. Tato hodnota nemůže být interpretována ani jako „minimální požadavek“ ani jako „optimální potřeba“ živin, ale jako hodnota, která je vyšší než individuální potřeba většiny osob v populaci (NRC 1989 [6]). Je tedy vyšší pro 97,5% osob v populaci. Teoreticky nekryje potřebu pouze 2,5% osob v populaci

18.

S takovou hodnotou (RDA/PRI) nelze v praxi vystačit. Pokud od průměrné hodnoty (AR) odečteme 2 směrodatné odchylky průměru, dostaneme hodnotu nazývanou „nejnižší prahový přívod“ (lowest threshold intake – LTI), což lze chápat jako hodnotu, při které již většina osob není schopna udržet metabolickou integritu podle kritérií použitých k hodnocení potřeby živiny.

19.

V řadě případů však hodnoty RDA/PRI a LTI nejsou hodnotou průměru \pm 2 směrodatné odchylky průměru, protože tyto deskriptivní statistické veličiny se špatně stanovují. Proto se směrodatná odchylka obvykle nahrazuje koeficientem variance 15%, který je typický pro mnoho biologických systémů (SCF, 1993 [3]).

20.

V případě, že se nutriční standard (1) stanovuje pro energii, pak není pro výpočet použita hodnota RDA/PRI ani LTI, ale AR.

21.

Obecná výživová doporučení (2) se od nutričních standardů (1) liší tím, že doporučují spotřebu určitých typů potravin, které mají vztah k ochraně zdraví populačních skupin. Často se používají i pro ty složky potravin, pro které není RDA/PRI dostupné, včetně neesenciálních látek. Používá se k vyjádření kvalitativnímu nebo kvantitativnímu, ve vztahu k celkové výživě. Tato obecná výživová doporučení jsou určena pro širokou veřejnost. Popisují mnohdy jen rámec pro spotřebu jednotlivých živin (např. % podíl MK z celkové energie).

22.

Doporučení založená na skupinách potravin (FBDG⁴) (3) jsou vlastně nutriční standardy (1) a obecná výživová doporučení (2) přeložená do praxe každodenního života člověka. Vyjadřují se v podobě konkrétních druhů potravin a jejich množství, často v podobě počtu typických porcí. Právě takové doporučení je pro ochranu zdraví populace nejdůležitější. V podmínkách ČR takové doporučení existuje v podobě tzv. pyramidy výživy (např. SZÚ, 2000 [7]). Teoreticky byla problematika rozpracována na podmínky ČR Brázdovou a Fialou (1998 [8]). Připraveno bylo i praktické doporučení (Brázdová aj., 2001 [9]).

23.

V souvislosti s definicí základních pojmů je potřebné odlišit pojem „Referenční denní přívod“ (Reference Daily Intake = RDI) používaný v USA i v EU (směrnice Rady č. 90/496/EEC [10]) nazývaný Recommended daily allowances (RDA) (pozn. VVP: tento pojem je v daných souvislostech používán poněkud nešťastně). V podmínkách ČR se nazývá „**doporučené denní dávky**“, které jsou používány pouze pro **značení potravin** (v ČR reguluje vyhláška MZ ČR č. 450/2004 Sb., o označování výživové hodnoty potravin [11]). Tyto hodnoty, vzniklé na základě konsenzu, mají technický charakter a k RDA/PRI je nelze lehce přirovnat. Základem pro stanovení jsou sice obvykle RDA/PRI, výběr jediné hodnoty však může podléhat různým pravidlům (např. použití hodnot RDA/PRI pro určitou populační skupinu, aniž by to bylo v označení potraviny uvedeno).

⁴ FBDG = Food Based Dietary Guidelines

Nutriční standardy pro populaci ČR

24.

Nutriční standard (1), jak je výše definován, jako množství živiny na den, které na základě soudobých znalostí kryje fyziologickou potřebu „téměř všech“ zdravých osob, má být hodnotou, na základě které odborníci připravují doporučení založená na skupinách potravin (3). Tyto standardy jsou určeny k použití pro odborníky, jako „referenční hodnoty“. Jejich určení teoreticky vychází z předpokladu, že fyziologická potřeba organismu bude srovnatelná u osob žijících v Evropě či jiných regionech světa, pokud není známá jasná genetická odlišnost nebo jiný specifický faktor (např. environmentální) ovlivňující potřebu (např. intenzita UV záření pro tvorbu vitamínu D). Při jejich definici je vhodné brát v úvahu i typ diety, pokud je k dispozici ověřená znalost vlivu složení diety na biologickou dostupnost živiny, jako je tomu např. u potřeby železa (charakter diety ovlivňuje biologickou dostupnost železa) nebo kvalitu proteinů (biologická hodnota proteinů závislá na aminokyselinovém složení). V takovém případě nelze stanovit pouze jeden standard, ale standardů musí být více, podle typu diety (např. pro železo). Takovou variabilitu lze sice teoreticky předpokládat pro většinu živin, v naprosté většině případů však zatím chybí vědecké podklady ke stanovení více standardů (např. může být otázkou pro míru využití zdrojů vápníku při vegetariánské dietě).

25.

Jde-li o rozhodování, jak pracovat s dostupnými zdroji informací, při hledání řešení ohledně stanovení nutričních standardů, je známé, že nejlepší je využití meta-analýz informací na mezinárodní a pak na národní úrovni, nejlépe pocházejících z randomizovaných kontrolovaných studií na lidech (Truswell, 2001 [12]). Z tohoto pohledu proto vychází jako vhodný („zlatý“) standard pro srovnání / odvození národních nutričních standardů materiál, který pochází z Vědeckého výboru pro potraviny při EK (SCF) a který byl připraven na základě informací expertů zemí EU. Samozřejmě existuje řada dalších materiálů, které by bylo možné využít (např. DACH - doporučení z Německa, které přijalo i Rakousko a Švýcarsko, doporučení okolních zemí – Slovensko, Polsko, Maďarsko, nebo i dalších zemí světa – např. USA, UK, aj.). Diskuse v rámci VVP k těmto dalším materiálům však žádný z nich nepreferovala tak, jako materiál EU, který byl prakticky konsensuálně považován za možné řešení i pro ČR v současné situaci. Při absenci textu, který by transparentně popisoval tvorbu hodnot navržených „VDD“ v materiálu dodaném z MZ ČR bylo po diskusi přijato řešení navržené pro Evropu (1993 [3]). Tento materiál nepatří mezi nejnovější, přesto bylo rozhodnuto navrhnout jej k přijetí jako celek, protože tak nebude narušena vnitřní integrita a souvislosti mezi hodnotami. Doporučení EU je dobře dostupné a práce s ním nečiní technické problémy. Text v angličtině je dobře pochopitelný a transparentní pro většinu odborníků. Originální text je zvláštní přílohou předkládaného stanoviska. Vzhledem k tomu, že obsahuje přes 200 stran textu, bude šířen jen na požádání a nebude regulární přílohou tohoto stanoviska. V elektronické podobě je tento materiál běžně dostupný na internetové adrese: <http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scf/out89.pdf> (*soubor pdf má přes 11 Mb*).

Nutriční standardy pro nejnižší věkové kategorie

26.

VVP se rovněž zabýval možností doporučit nutriční standardy pro nejnižší věkové kategorie. V tomto směru oslovil Českou pediatričskou společnost. Odpověď, kterou VVP obdržel neodpovídala po formální stránce potřebám VVP tak, aby bylo možné s dodanými informacemi

pracovat. VVP proto konstatuje, že v ČR oficiální nutriční standardy pro nejmladší věkové kategorie (0 – 3 roky) nejsou v oficiální podobě dostupné a ani neexistuje žádný další oficiální materiál, který by problematiku jednoznačně řešil (určitá doporučení jsou obsažena v materiálu EU [3]). Z výše uvedených důvodů VVP doporučuje MZ ČR, aby požádalo Českou pediatrickou společnost o vypracování oficiálního doporučení, eventuálně stanoviska.

Obecná výživová doporučení

27.

Stanovení „nutričních standardů“ (1) představuje pouze první krok v tvorbě výživových doporučení. Druhým krokem je definice obecných výživových doporučení (2). V tomto směru bylo v poslední době učiněno mnoho různých návrhů. Za snad nejvíce propracovaná, ale hlavně mezinárodně akceptovaná obecná výživová doporučení patří doporučení, která jsou součástí publikace s názvem „Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases“. Tato publikace byla připravena v průběhu Joint WHO / FAO Expert Consultation a publikována jako WHO Technical Report Series, No 916 v roce 2003 [13]. VVP doporučuje využít těchto obecných výživových doporučení pro potřeby ČR. Doporučení je v angličtině dostupné na web straně: http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/DOCREP/005/AC911E/AC911E00.HTM

Doporučení založená na skupinách potravin

28.

VVP je toho názoru, že dalším krokem v práci na výživových doporučeních pro ČR by mělo být zpracování „doporučení založeného na skupinách potravin“ (3). Doporučení může být zpracováno jak pro populaci obecně, tak i pro specifické skupiny v populaci (např. vegetariány). S výhodou lze využít předchozí aktivity odborníků v ČR, kteří připravili tzv. potravinovou pyramidu (viz např. ediční program SZÚ, který řadu materiálů zveřejnil). Teoretický základ tvorby FBDG je obsažen v publikaci WHO [14]. dostupné na webu: http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/DOCREP/x0243e/x0243e00.htm.

Na základě průzkumu současných stravovacích zvyklostí (v roce 2005 se předpokládá výstup výsledků první národní studie s názvem „SISP“, organizované SZÚ) reprezentující individuální spotřebu potravin) a možností trhu s potravinami, by bylo vhodné doporučení aktualizovat. Na přípravě takových doporučení by se měly podílet širší skupiny odborníků. Není věcí VVP rozhodovat o jejich určení ani takovou práci organizovat. Problematika svou povahou náleží do oblasti „podpory zdraví“.

4. Závěry a doporučení

29.

VVP provedl hodnocení předložených materiálů formou srovnání s mezinárodně uznávanými materiály EU, ale i WHO, či některých dalších zemí. VVP, v souladu se závěry 7. plenárního zasedání doporučuje:

- 1. Považovat dosavadní práci českých odborníků při přípravě výživových doporučených dávek za vhodné východisko.**
- 2. V současnosti využít návrh Evropských nutričních standardů (SCF, 1993 [3]) i pro ČR.**
- 3. Využít obecných výživových doporučení WHO (TRS 916, 2003 [13]).**
- 4. Podpořit inovaci výživových doporučení založených na skupinách potravin např. v rámci programu podpory zdraví.**
- 5. Požádat Českou pediatrickou společnost o přípravu oficiálních nutričních standardů pro věkovou kategorii dětí 0-3 roky stáří nebo akceptovat hodnoty z návrhu Evropských nutričních standardů (viz bod 2 doporučení).**
- 6. Apelovat na zlepšení veřejné dostupnosti národních tabulek složení potravin a podpořit jejich průběžnou inovaci do budoucna (náleží resortu MZe ČR).**
- 7. Zvážit systém práce v oblasti přípravy výživových doporučení a rozhodnout o organizaci, která by práci v této oblasti garantovala v budoucnu, včetně mezinárodní spolupráce.**

5. Literatura

Formát citací neodpovídá přesně ČSN ISO 690:1996.

1.
ZIEGLER,E.E., FILER,J.R. ET AL Present knowledge in nutrition. *ILSI Press, Washington, 7th edition, 1996, 684 s. ISBN 0-944398-72-3*
2.
BOWMAN,B.A., RUSSELL, R.M. Present knowledge in nutrition. *ILSI Press, Washington D.C., 8th edition, 2001, 805 s. ISBN 1-57881-107-4*
3.
SCF Nutrient and energy intakes for the European Community. *DGI, Brussels 1993, 249 s. ISBN 92-826-6409-0*
4.
GERMAN NUTRITION SOCIETY Reference Values for Nutrient Intake 1st edition in English, *DGE, 2002, 215 s., ISBN 3-8295-7114-5*
5.
GARROW, J.S., JAMES, W.P.T., RALPH, A. Human Nutrition and Dietetics. Churchill Livingstone, New York, 1993, s.788, ISBN 0-443-04121-0.
6.
NATIONAL RESEARCH COUNCIL. Recommended Dietary Allowances. 10th ed. *Washington, DC: National Academy Press, 1989.*
7.
RÁŽOVÁ,J, KOMÁREK,L. Pyramida výživy. *SZÚ Praha, 2000, 1 s.*
8.
BRÁZDOVÁ,Z., FIALA,J. Dietary Guidelines in the Czech Republic. *Sborník prací lékařské fakulty 115, Masarykova univerzita Brno, 1998, 247 s., ISBN 80-210-1956-5.*
9.
BRÁZDOVÁ,Z. - RUPRICH,J. - HRUBÁ,D. - PETRÁKOVÁ,A. : Dietary Guidelines in the Czech Republic III. : Challenge for the 3rd Millenium., *Central European Journal of Public Health, 9(1), 2001, s. 30-34.*
10.
COUNCIL DIRECTIVE 90/496/EEC on nutrition labelling for foodstuffs. OJ No L 276/40
11.
Vyhláška 450/2004 o označování výživové hodnoty potravin ve znění platných předpisů
12.
TRUSWELL,A.S. Levels and kinds of evidence for public-health nutrition. *Lancet, 357, 2001, s.1061-1062.*
13.
WHO TECHNICAL REPORT SERIES 916 Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases. *WHO, Geneva, 2003, 149 s., ISBN 92-4-120916-X*
14.
WHO TECHNICAL REPORT SERIES 880 Preparation and Use of Food-Based Dietary Guidelines. *WHO, Geneva, 1998, 108 s., ISBN 92-4-120880-5*
15.
PRENTICE,A. – BRANCA,F. – DECI,T. – MICHAELSEN,K.F. – FLETCHER,R.J. – GUESRY,P. – MANZ,P. – VIDAILHET,M. – PANNEMANS,D. – SAMARTÍN,S. Energy and nutrient dietary reference values for children in Europe: methodological approaches and current nutritional recommendations *British Journal of Nutrition, 2004, 92, Suppl.2, s. S83 – S146*

Příloha:**ke stanovisku VVP ve věci: „Výživových doporučených dávek“****SEZNAM ODBORNÍKŮ POŽÁDANÝCH O VYJÁDŘENÍ K VDD**

JMÉNO	INSTITUCE
	Společnost pro výživu, Praha
	Česká pediatrická společnost
Anděl Michal, Prof., MUDr., CSc.	3. LF UK Praha
Andělová Š., MUDr.	ZÚ se sídlem v Ostravě
Brázdová Zuzana, Prof., MUDr., CSc.	LF MU Brno
Čemusová Marie, MUDr.	KHS Praha
Dlouhý Pavel, MUDr.,	3. LF UK Praha
Dostálová Jana, Doc., Ing., CSc.	VŠCHT Praha
Dupal Libor, Ing.	Sdružení českých spotřebitelů, Praha
Honza Josef, Doc., MUDr., CSc.	Klinika dětského a dorost.lékařství, VFN 1.LF UK
Hrubý Stanislav, Prof., MUDr., DrSc.	
Koberne Miroslav, Ing.	Potravinářská komora ČR
Komárek Lumír, Doc., MUDr., CSc.	SZÚ Praha
Kotěšovec František, MUDr.	
Kožíková D.	Potravinářská komora České republiky, Praha
Kunešová Marie, MUDr.	Endokrinologický ústav, Praha
Lobovský František, Mgr.	Sdružení obrany spotřebitelů ČR, Praha
Perlín Ctibor, Ing., CSc.	Výzkumný ústav potravinářský, Praha
Poledne Rudolf, Prof., Ing., CSc.	IKEM, Praha
Rážová Jana, MUDr.	MZ ČR, Praha
Reil Pavel, MUDr.	
Rušavý Zdeněk, Doc., MUDr.	1.interní klinika FN Plzeň
Ryšavá Lydie, MUDr., Ph.D.	ZÚ se sídlem v Ostravě
Slavíková Miroslava, Mgr.	KHS Ústeckého kraje, Územní prac.Teplice
Starnovská Tamara	Fakultní Thomayerova nemocnice, Praha
Stránský Miroslav, Doc., MUDr.	3.LF UK, Praha
Stratil Pavel, RNDr., Ing.	MZLU Brno
Ševčík Jan, MUDr.	Zdravotní ústav se sídlem v Ústí n.L.
Šimek J., Prof., MUDr., Dr.Sc,	UK v Praze, LF v H.Králové
Škvařil Jaroslav	Česká spol. pro výživu, Brno
Štiková Olga, Ing.	VÚZE, Praha
Turek Bohumil, MUDr.	SZÚ Praha
Valenta Vladimír, MUDr.	KHS Liberec
Zadák Z., Prof., MUDr., CSc.	LF UK, Hradec Králové